

Вірт М. Я.,

к.е.н., доц., кафедра фінансів, кредиту та страхування, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Клепанчук О. Ю.,

к.е.н., Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Анотація. У статті досліджено підходи до визначення поняття “податкове регулювання”. Охарактеризовано основні завдання, методи та шляхи реалізації податкового регулювання малого бізнесу за сучасних умов. Обґрунтовано основні класифікаційні ознаки, що вирізняють податкове регулювання серед інших видів державного регулювання. Досліджено параметри вибору та види систем оподаткування суб’єктів малого бізнесу. У результаті досліджень встановлено, що збереження позитивних тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні можливе за умови проведення відповідної економічної політики, у тому числі ефективного податкового регулювання малого бізнесу, за допомогою посилення використання нормативно-правових та економічних методів його регулювання.

Ключові слова: податкове регулювання, малий бізнес, система оподаткування.

Virt M. Ya.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Credit and Insurance, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Klepanchuk O. Y.,

Ph.D., Lviv University of Trade and Economics, Lviv

TAX REGULATION OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT

Abstract. The article analyzes the approaches to the definition of "tax regulation". The main tasks, methods and ways of realization of tax regulation of small business in modern conditions are characterized. The basic classification features distinguishing tax regulation among other types of state regulation are substantiated. The parameters of the choice and types of taxation systems of small business entities are investigated. As a result of the research, it was found that the preservation of positive trends in the development of small business in Ukraine is possible when providing the appropriate economic policies, including effective tax regulation for small business, and enhancing the use of regulatory and economic methods.

Key words: tax regulation, small business, taxation system.

Постановка проблеми. Однією з найбільш актуальних і водночас найскладніших проблем України у період трансформації економіки є податкове регулювання розвитку малого бізнесу. Враховуючи, що регулювання малого бізнесу державою здійснюється переважно шляхом впливу на обсяг і структуру фінансових ресурсів малого підприємства, вважаємо дослідження впливу податкової політики на фінансову діяльність суб’єктів малого бізнесу актуальним, особливо за умов зміни чинників, що визначають форми та методи державного впливу, зокрема рівня економічного розвитку країни, різноманітних відносин суб’єктів господарювання, рівень розвиненості бізнесу та його інфраструктури й ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність, принципи і методи податкового регулювання

розглядали у своїх наукових працях О. Василик [2], Т. Єфіменко [3], Р. Жарко [4], Н. Засць [5], В. Грушко [6], І. Фокіна [7], В. Гланц [8], Л. Ткачик [9], Н. Прокопенко [10], І. Гудзенко [11], Ю. Іванов [12], А. Крисоватий [13], К. Лук’яненко [14], Г. Шамота [15] та багато ін. Проте потреба узагальнення та виокремлення підходу до визначення поняття “податкове регулювання” як фактора забезпечення розвитку саме малого бізнесу залишається актуальною і потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основ податкового регулювання розвитку малого бізнесу, кваліфікаційних ознак, що вирізняють його серед інших видів державного регулювання, та аналіз параметрів вибору і видів систем оподаткування суб’єктів малого бізнесу.

Підходи до визначення поняття “податкове регулювання”

№ з/п	Автори	Визначення
1	Глосарій бюджетних термінів [1]	Податкове регулювання розглядається як сукупність заходів непрямого впливу держави на розвиток виробництва шляхом зміни норми вилучення до бюджету за рахунок пониження або підвищення загального рівня оподаткування: ставки індивідуального прибуткового податку, податку на прибуток підприємств, непрямих податків
2	Василик О. [2]	Сутність механізму податкового регулювання полягає, з одного боку, в тому, що він являє собою специфічну форму суспільних відносин, що виникають між платниками податків та державою в процесі перерозподілу національного доходу, а з іншого боку, в тому, що він є методом непрямого впливу держави на економіку, політику, соціальну сферу за засобами податкового законодавства, податкового планування, податкової системи
3	Єфименко Т. [3]	Податкове регулювання за допомогою притаманних йому методів і важелів дозволяє досягти більш ефективного використання матеріальних і фінансових ресурсів, інтенсифікувати інвестиційну та підприємницьку активність, узгодити інтереси різних суб'єктів господарювання, прошарків населення, центральних і регіональних рівнів державного управління
4	Жарко Р. [4]	Податкове регулювання – це комплекс дій державних органів, спрямованих на зміну параметрів податкової системи та податкового механізму з метою досягнення певних соціальних та економічних цілей
5	Заєць Н. [5]	Податкове регулювання є одним з найбільш динамічних і мобільних елементів податкового механізму й сфери державного податкового менеджменту, де його основу складає система економічних заходів оперативного втручання у хід виконання податкових зобов'язань
6	Грушко В., Кошембар Л. [6]	Під податковим регулюванням інвестиційної активності розуміють здійснення державою за допомогою механізмів оподаткування певних заходів, спрямованих на регулювання обсягів, якості й напрямів інвестування суб'єктів господарювання всіх форм власності, досягнення рівноваги між попитом і пропозицією на інвестиційному ринку
7	Фокіна І. [7]	Податкове регулювання економіки як основний елемент податкового механізму покладено в основу довгострокових стратегічних цілей держави, спрямованих на забезпечення економічної стабільності та стимулювання економічного зростання
8	Гланц В. [8]	Податкове регулювання – цілеспрямований вплив держави на учасників економічних відносин шляхом використання засобів та інструментів податкової політики
9	Ткачик Л. [9]	Податкове регулювання як частина податкового менеджменту - це комплекс практичних дій, які забезпечують наповнення державного бюджету та оптимізують податкові платежі. На рівні підприємства воно спрямоване на прийняття оперативних рішень, пов'язаних із зміною податкового законодавства та реагування на зміни умов господарювання.
10	Прокопенко Н. [10]	Податкове регулювання – це система економічних заходів оперативного втручання в хід виконання податкових зобов'язань
11	Гудзенко І. [11]	Податкове регулювання являє собою сукупність заходів непрямого впливу шляхом зміни виду податків, податкових ставок, встановлення податкових пільг, зниження та підвищення загального оподаткування, відррахувань до бюджету, що дозволяє впливати на фінансові рішення підприємства, а, отже, й реалізацію фінансової діяльності безпосередньо
12	Іванов Ю. [12]	Податкове регулювання як процес базується на свідомому, активному й цілеспрямованому використанні існуючої незалежно від волі суб'єктів управління регулюючої функції податків задля отримання певних соціально-економічних результатів
13	Крисоватий А., Кізіма А., Карпова В., Іванов Ю. [13]	Податкове регулювання – це заходи непрямого впливу на економіку, економічні та соціальні процеси шляхом зміни видів податків, податкових ставок, встановлення податкових пільг, зменшення або збільшення податкового навантаження, відррахувань до бюджету
14	Лук'яненко К. С. [14]	Податкове регулювання – це процес реалізації державою своєї фінансової функції за допомогою внесення змін у складові податкової системи, політики чи механізму з метою коригування макроекономічних пропорцій та впливу на діяльність суб'єктів підприємництва та населення в цілому
15	Шамота Г. М., Малиш Д. О. [15]	Податкове регулювання – система заходів цілеспрямованого економічного та законодавчого впливу держави на учасників економічних відносин за допомогою інструментів податкової політики з метою досягнення бажаних соціально-економічних результатів

Виклад основного матеріалу дослідження.

Податкове регулювання відіграє важливу роль у державному регулюванні економіки. Це вплив державних органів влади на економічний процес шляхом корегування відповідно до поставлених цілей соціально-економічного розвитку в інтересах суспільства. На основі аналізу робіт вітчизняних і зарубіжних вчених, які займалися питанням податкового регулювання, ми можемо зробити висновок, що під податковим регулюванням сфери малого бізнесу необхідно розуміти систему заходів цілеспрямованого економічного та законодавчого впливу держави на суб'єктів малого бізнесу за допомогою інструментів податкової політики з метою досягнення соціально-економічних результатів.

Отже, узагальнюючи наукові підходи, під податковим регулюванням розвитку малого бізнесу необхідно розуміти процес реалізації державою фіскальної функції за допомогою податкового

механізму через економічні та нормативно-правові методи і способи з метою впливу на діяльність суб'єктів малого бізнесу.

Податкове регулювання розвитку малого бізнесу має особливу спрямованість і виступає як спеціальний елемент функції фінансового менеджменту малого підприємства, який необхідно врахувати при організації фінансів. Основні завдання, методи та шляхи реалізації податкового регулювання розвитку малого бізнесу нами зображено на рис. 1.

Податкове регулювання розвитку малого бізнесу держава здійснює через використання нормативно-правових і економічних методів. Застосування економічних методів податкового регулювання розвитку малого бізнесу передбачає опосередковане втручання з боку суб'єктів регулювання через створення певного економічного середовища. Використання економічних методів регулювання та податкових стимулів, таких як пільги, відстрочки,

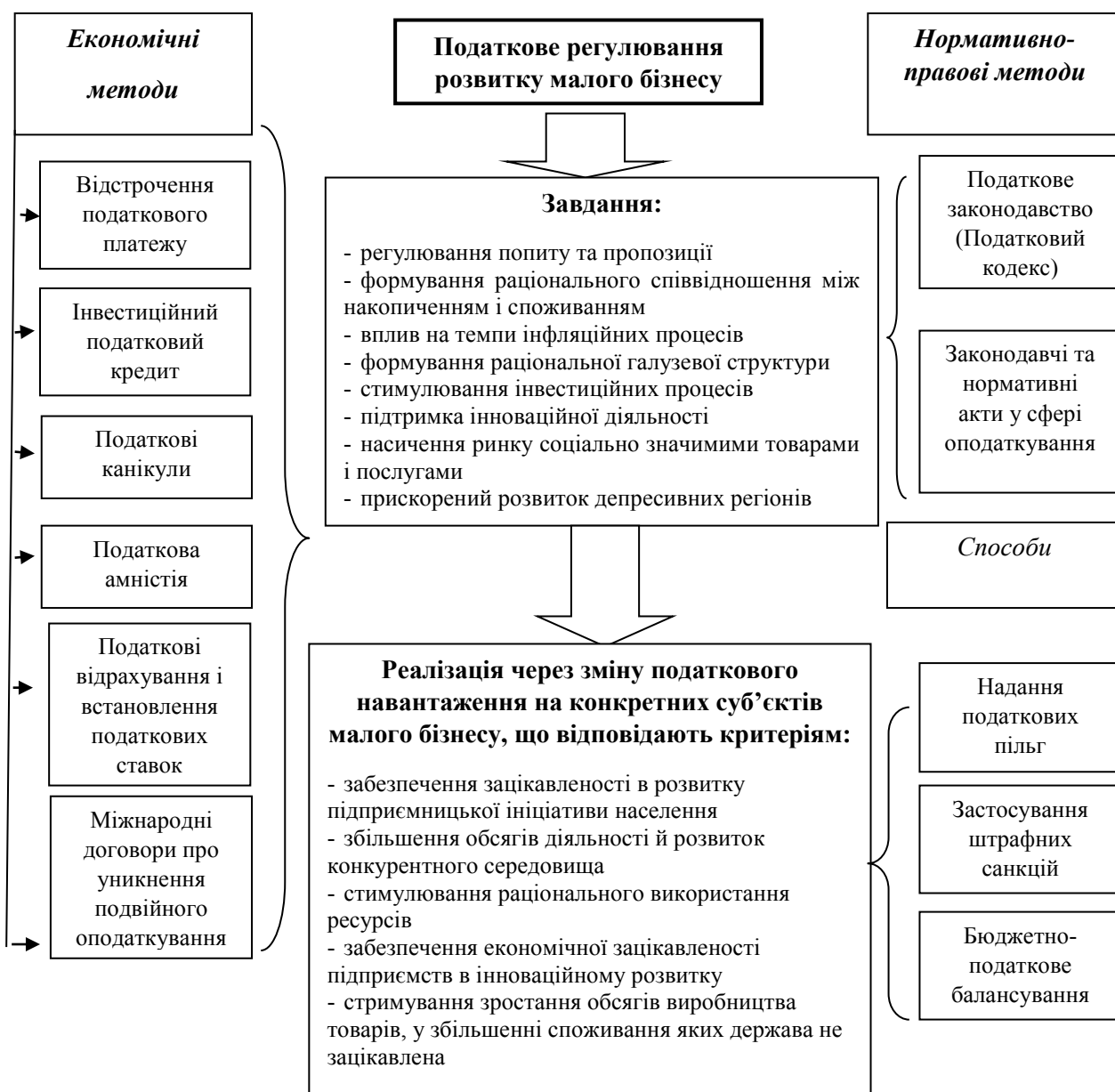

Рис. 1. Основи податкового регулювання розвитку малого бізнесу

Рис. 2. Загальна класифікація податкового регулювання

розстрочки податкових платежів, надання податкового кредиту та податкових канікул, створює можливість для зниження податкового тиску та зміцнення фінансового стану суб'єктів малого бізнесу [16].

Нормативно-правові методи передбачають прийняття законодавчих і нормативних актів у сфері оподаткування та прийняття ефективного податкового законодавства. Повинні бути створені єдині для всіх суб'єктів малого бізнесу умови правової поведінки ведення бізнесу і нарахування та сплати податків або надання обґрунтованих податкових пільг. Податкове регулювання малого бізнесу базується на чинному податковому законодавстві – Податковому кодексі та інших законодавчих і підзаконних актах. Воно є наймобільнішою та найскладнішою частиною податкового менеджменту, адже включає систему організаційних заходів оперативного втручання у врегулювання господарських і фінансових взаємовідносин між суб'єктами малого бізнесу та державою, а також розподіл функцій щодо стягнення податків між різними рівнями управління.

Основні класифікаційні ознаками, що вирізняють податкове регулювання серед інших видів державного регулювання, наведені на рис. 2.

Податкове регулювання здійснюється в процесі мобілізації доходів бюджету. Інструментами регулювання є прямі й непрямі податки. Регулюючий вплив здійснюється через підвищення або зниження ставок податків, їх диференціації для різних категорій платників податків або типів об'єкта оподаткування і неоподатковуваних мінімумів, звільнення від податків окремих категорій платників, надання

податкових пільг і податкових знижок. Зміни періодичності сплати податків визначаються за рівнями податкової системи.

В Україні діють два режими оподаткування для суб'єктів малого бізнесу, що відображено нами на рис. 3.

Обираючи режим оподаткування, суб'єкти малого бізнесу повинні опиратися на такі критеріальні показники, як обсяг доходу і витрат; вид діяльності, який планує здійснювати юридична особа чи фізична особа-підприємець; ставка оподаткування; необхідність сплати інших податків і зборів; кількість найманих працівників і розмір фонду оплати праці; ступінь ризику суб'єктів малого бізнесу та його вплив на ЄСВ; пільги, які може отримати суб'єкт малого бізнесу при переході на повну систему господарювання.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Особливістю сучасного етапу розвитку малого бізнесу в Україні є його поживлення, обумовлене появою ознак подолання кризових явищ в економіці. Проте названі процеси ще не набули стійкості. Збереження позитивних тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні можливе за умов проведення відповідної економічної політики, у тому числі ефективного податкового регулювання малого бізнесу, за допомогою посилення використання нормативно-правових та економічних методів його регулювання. Перспективами подальших наукових розробок є вдосконалення механізму податкового регулювання малого бізнесу з урахуванням зміни умов в економічній політиці держави.

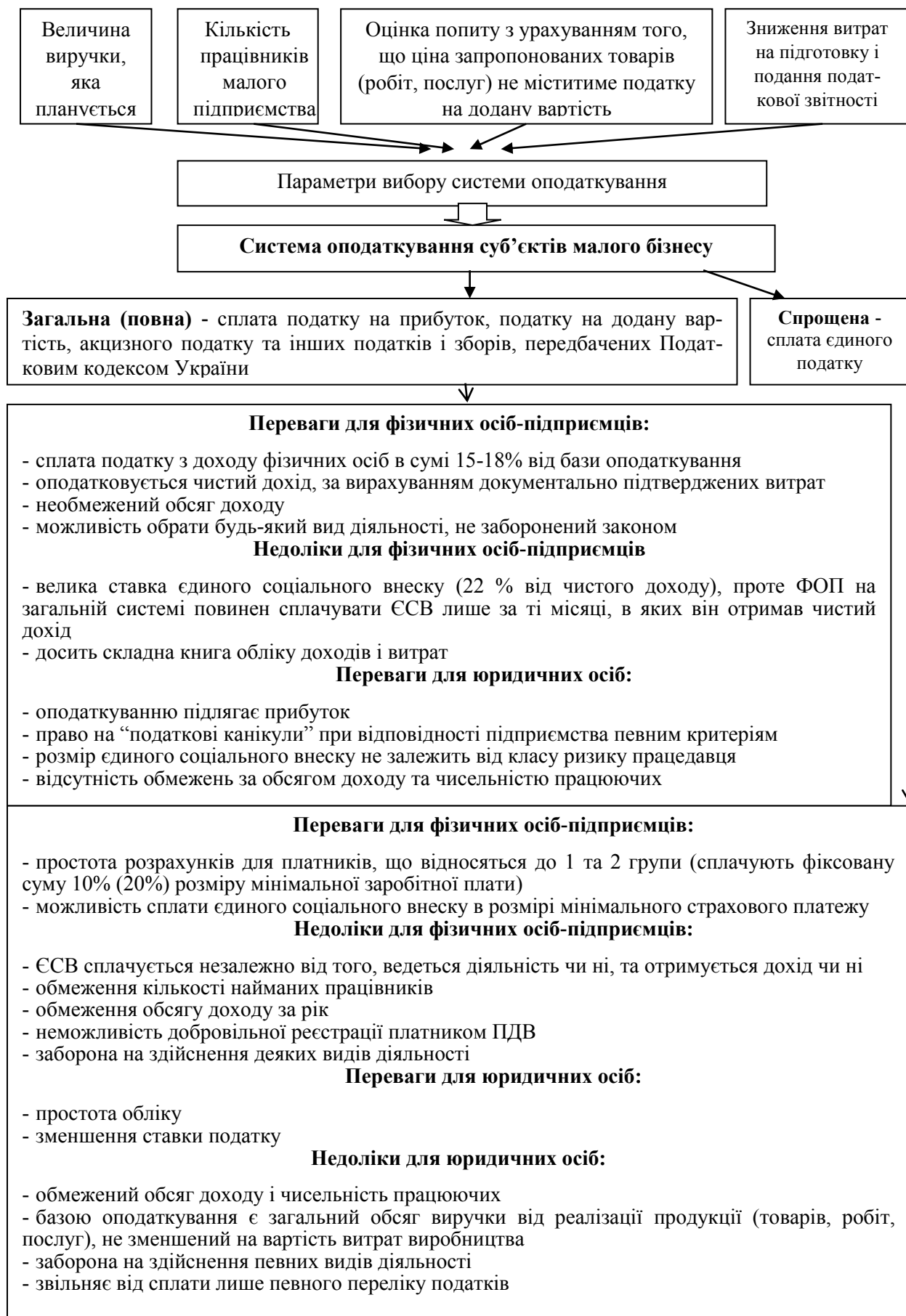

Рис. 3. Параметри вибору і види систем оподаткування суб'єктів малого бізнесу

ЛІТЕРАТУРА

1. Глоссарий бюджетных терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.budgetrf.ru>.
2. Василик О. Д. Податкова система України [Текст] : навч. посіб. / О. Д. Василик. – К. : БАТ “Поліграфкнига”, 2004. – 478 с.
3. Єфименко Т. І. Податкове регулювання економічного розвитку [Текст] / Т. І. Єфименко : автореф. дис. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : disser.com.ua/contents/37062.html.
4. Жарко Р. П. Теоретико-методичні засади удосконалення податкового регулювання підприємницької діяльності : автореф. дис. ...канд. екон. наук. – [Текст] / Р. П. Жарко. – К., 2006. – 24 с.
5. Заяц Н. Е. Теория налогов [Текст] : учебник / Н. Е. Заяц. – Мн. : БГЭУ, 2002. – 220 с.
6. Грушко В. І. Інструменти податкового регулювання інвестиційної активності [Текст] / В. І. Грушко, Л. О. Кошембар // Фінанси України. – 2008. – № 2. – С. 89-97.
7. Фокіна І. В. Формування механізму податково-субсидіарного регулювання вугільної промисловості : автореф. дис. ...канд. екон. наук [Текст] / І. В. Фокіна. – Донецьк, 2006. – 22 с.
8. Гланц В. Н. Сутність та елементи податкового регулювання / В. Н. Гланц [Електронний ресурс]. – Режим доступа : www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VUABS/2011_2/31_04_04.pdf.
9. Ткачик Л. П. Особливості застосування методів та способів податкового регулювання підприємницької діяльності / Л. П. Ткачик // Науковий вісник НЛТУ. – 2015. – Вип. 25.7. – С. 106-112.
10. Прокопенко Н. С. Податкове регулювання фінансово-господарської діяльності / Н. С. Прокопенко [Електронний ресурс]. – Режим доступа : dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/.../1/38%20prokopenko_203-208.pdf.
11. Гудзенко І. С. Бюджетно-податкове регулювання фінансової діяльності підприємств / І. С. Гудзенко [Електронний ресурс]. – Режим доступа : www.ej.kherson.ua/journal/economic_09/75.pdf.
12. Іванов Ю. Б. Функції податків та податкове навантаження / Ю. Б. Іванов // Формування ринкової економіки України. – 2009. – Вип. 19. – С. 36-43.
13. Податковий менеджмент : підруч. / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізима, В. В. Карпова. – К. : Знання, 2008. – 525 с.
14. Лук’яненко К. С. Податкове регулювання в Україні / К. С. Лук’яненко [Електронний ресурс]. – Режим доступа : donnasa.ru/publish_house/journals/.../11_Lukianenko.pdf.
15. Шамота Г. М. Податкове регулювання інвестиційної діяльності / Г. М. Шамота [Електронний

ресурс]. – Режим доступа : journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/.../95.

16. Покоłodна О. В. Податкове регулювання в Україні / О. В. Покоłodна [Електронний ресурс]. – Режим доступа : cyberleninka.ru/.../podatkove-regulyuvannya-v-ukrayini.pdf.

REFERENCE

1. Glosariy byudgetnuh terminov (2011), available at: www.budgetrf.ru.
2. Vasuluk, O. D. (2004), Podatkova systema Ukrainu, Poligraftehnika, 478 s.
3. Yefimenko, T. I. Podatkove reguluvannya ekonomichnogo rozvutku, available at: disser.com.ua/contents/37062.html.
4. Garko, R. P. (2006), Teoretuko-metoduchni zasadu udoskonalennya podatkovogo reguluyuvannya pidpruyemnutskoi diyalnosti, K., 24 s.
5. Zayats, N. E. (2002), Teoria nalogov, BGEU, Mn., 220 s.
6. Grushko, V. I. (2008), Instrumentu podatkovogo reguluyuvannya investutsiynoi aktuvnosti, *Financu Ukrainu*, №2, s. 89-97.
7. Fokina, I. V. (2006), Formuvannya mehanizmu podatkovo-subsudiarnogo reguluyuvannya vugilnoi promuslovosti, Donetsk, 22 s.
8. Glants, V. N. (2011), Sytnist ta elementu podatkovogo reguluyuvannya, available at: www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VUABS/2011_2/31_04_04.pdf.
9. Tkachuk, L. P. (2015), Osobluhosti zastosuvannya metodiv ta sposobiv podatkovogo reguluyuvannya pidpruyemnutskoi diyalnosti, *Naukovuy visnik NLTU*, №25.7, s. 106-112.
10. Prokopenko, N. S. Podatkove reguluyuvannya finansovo-gospodarskoi diyalnosti, available at: dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/.../1/38%20prokopenko_203-208.pdf.
11. Gudzenko, I. S. Byudgetno-podatkove reguluyuvannya finansovoi diyalnosti pidpruyemstv, available at: www.ej.kherson.ua/journal/economic_09/75.pdf.
12. Ivanov, Y. B. (2009), Funktsii podatkov ta podatkovu navantagennya, *Formuvannya runkovoi ekonomiku Ukrainu*, №19, s. 36-43.
13. Ivanov, Y. B. (2008), Podatkovuy menegment, Znannya, K., 525 s.
14. Lukyanenko, K. S. Podatkove reguluyuvannya v Ukraina, available at: donnasa.ru/publish_house/journals/.../11_Lukianenko.pdf.
15. Shamota, G. M. Podatkove reguluyuvannya investutsiynoi diyalnosti, available at: journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/.../95.
16. Pokolodna, O. V. Podatkove reguluyuvannya v Ukraini, available at: cyberleninka.ru/.../podatkove-regulyuvannya-v-ukrayini.pdf.